

NOTAT

14. marts 2018

Forbrugslånemarkedet efter indførelse af betækningsperioden

D. 1. januar 2017 blev der indført en 48-timers obligatorisk betækningsperiode for visse typer forbrugslån. Dette notat beskriver udbydernes reaktion ovenpå indførelsen af betækningsperioden og den konsekvens, reguleringen har haft på markedets udvikling.

Baggrunden er bl.a. erhvervsministerens svar fra d. 25. oktober på et § 20 spørgsmål stillet af Karin Gaardsted (S) vedr. at udlånsvirksomheder efter indførelse af reglerne om obligatorisk betækningsperiode er begyndt at udstede en ny type kreditter, der ikke er omfattet af betækningsperioden. Med henblik på at vurdere om betækningsperioden virker efter hensigten, har ministeren bedt Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen om at undersøge, hvor udbredt denne nye type kreditter er.

KONKURRENCE- OG
FORBRUGERSTYRELSEN

ERHVERVSMINISTERIET

Baggrunden for indførelse af betækningsperioden

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen offentliggjorde i 2015 analysen *Markedet for kviklån*. Baggrunden for analysen var fremkomsten af en forholdsvis ny type forbrugslån med meget kort tilbagebetalingsfrist på typisk 30 dage og med ÅOP på 500-1.000 pct. Disse lån blev betegnet *kviklån* i analysen.

Betegnelsen *kviklån* henviser til, at lånene er let tilgængelige og kan udbetales meget hurtigt, fordi kreditvurderingerne foretages vha. af en automatiseret, digital proces, som er forholdsvis overordnet. Kviklån er imidlertid ikke et velafgrænset begreb, og betegnelsen bruges i andre sammenhænge om en bredere gruppe lån. Der er således mange andre forbrugslån med lavere ÅOP og længere løbetid, som også udbetales hurtigt, og hvor kreditvurderingen kan være tilsvarende sparsom.

Set fra kreditudbydernes synspunkt er der relativ stor risiko for, at kunderne ikke er kreditværdige. Det skal ses i lyset af, at forbrugere, ved at efterspørge de dyre lån, også sender et signal om, at de ikke umiddelbart har adgang til billigere finansiering, som normalt kræver en grundig kreditvurdering, eller at man kan stille pant. Den asymmetriske information betyder, at renten på lånene presses op. Det kan yderligere reducere kundernes gennemsnitlige kreditværdighed og dermed øge renten osv. Mangel på information om kundernes reelle betalingsevne betyder dermed, at de personer, som reelt er kreditværdige, men har et akut, kortsigtet finansieringsproblem, må betale en pris for at låne på dette marked, som er relativt høj ift. risikoen.

Det fremgik af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens analyse fra 2015, at det er et forholdsvis bredt udsnit af befolkningen, der har erfaring med mindre forbrugslån. Det fremgik imidlertid også, at lav- og mellem indkomstgruppen og låntagere, der

er ledige eller uden for arbejdsmarkedet, har større tendens til at bruge markedet for kortsigtede forbrugslån.

Derudover viste analysen mere generelt, at:

- Mange forbrugere overvejede ikke alternativer til det kviklån, de endte med at optage, og omtrent 40 pct. fortrød efterfølgende, at de optog lånet.
- Løbetiden på 30 dage blev overskredet med mindst 30 dage for 25 pct. af de oprettede lån. Ved 30 dages overskridelse har størstedelen af udbyderne afsendt tre rykkere med et rykkergebyr på 100 kr. hver gang.
- Godt 30 pct. af udbydernes omsætning stammede fra låntagere, der ikke har kunnet tilbagebetale lånene rettidigt (dvs. en måned efter låneoptagelse), og som derfor har betalt rykkergebyrer, forlænget løbetiden eller indgået længerevarende afdragsordninger.

Analysen pegede dermed på, at forbrugerne på markedet for hurtige forbrugslån ofte har svært ved at navigere på markedet, og at optagelse af kortfristede, dyre forbrugslån ofte er en impulsiv proces:

- Impulskøb er situationelle, dvs. de knytter sig ofte til den situation, hvor behovet opstår.
- Købet fortrydes ofte kort efter, eksempelvis fordi beslutningen om køb og lån sker uden tilstrækkelig overvejelse om lånets pris og fremtidige konsekvenser for privatøkonomien.

Da der i mange tilfælde er tale om impulsdrevet stiftelse af forholdsvis omkostningsfulde forbrugslån, anbefalede styrelsen, at der blev indført en betækningsperiode for denne type forbrugslån. Betækningsperioden ville give alle forbrugere tid og ro til at overveje behovet for lånet en ekstra gang samt at afsøge markedet for alternativer. Samtidig vil den sikre, at forbrugere, der ønsker at gøre brug af kviklån, fortsat har mulighed for det med en vis forsinkelse.

I modsætning hertil vil et ÅOP-loft (dvs. en øvre grænse for de årlige omkostninger i procent for alle lån) lukke markedet for denne låntype for alle forbrugere. Det gælder både dem, der evt. hurtigt fortryder og/eller kommer i betalingsvanskeligheder, og dem, der er glade for lånet og betaler lånet tilbage rettidigt.

Pr. januar 2017 blev der på den baggrund indført en betækningsperiode på 48 timer for *kortfristede forbrugslån*, der blev defineret som:

- lån uden sikkerhed,
- uden krav om køb af vare eller tjenesteydelse,
- hvor kreditgiver ikke er et pengeinstitut, og
- hvor løbetiden maksimalt er tre måneder.

Markedets reaktion på indførelsen af betækningsperioden.

Efter betækningsperiodens indførelse opstod en række nye ”hurtige” låntyper med længere løbetider end tre måneder, som derfor falder uden for ovenstående definition af kortfristede forbrugslån, og hvor reglen om betækningsperiode derfor ikke gælder.

Fx har markedets absolut største udbyder af kortfristede forbrugslån ændret sit produkt fra at være lån med én måneds løbetid til at være længerevarende forbrugskreditter med mindst tre måneders løbetid. Desuden har virksomheden introduceret en ny hjemmeside, der også udbyder forbrugslån i form af løbende kreditter. Disse lån er ikke omfattet af reglen om en betækningsperiode.

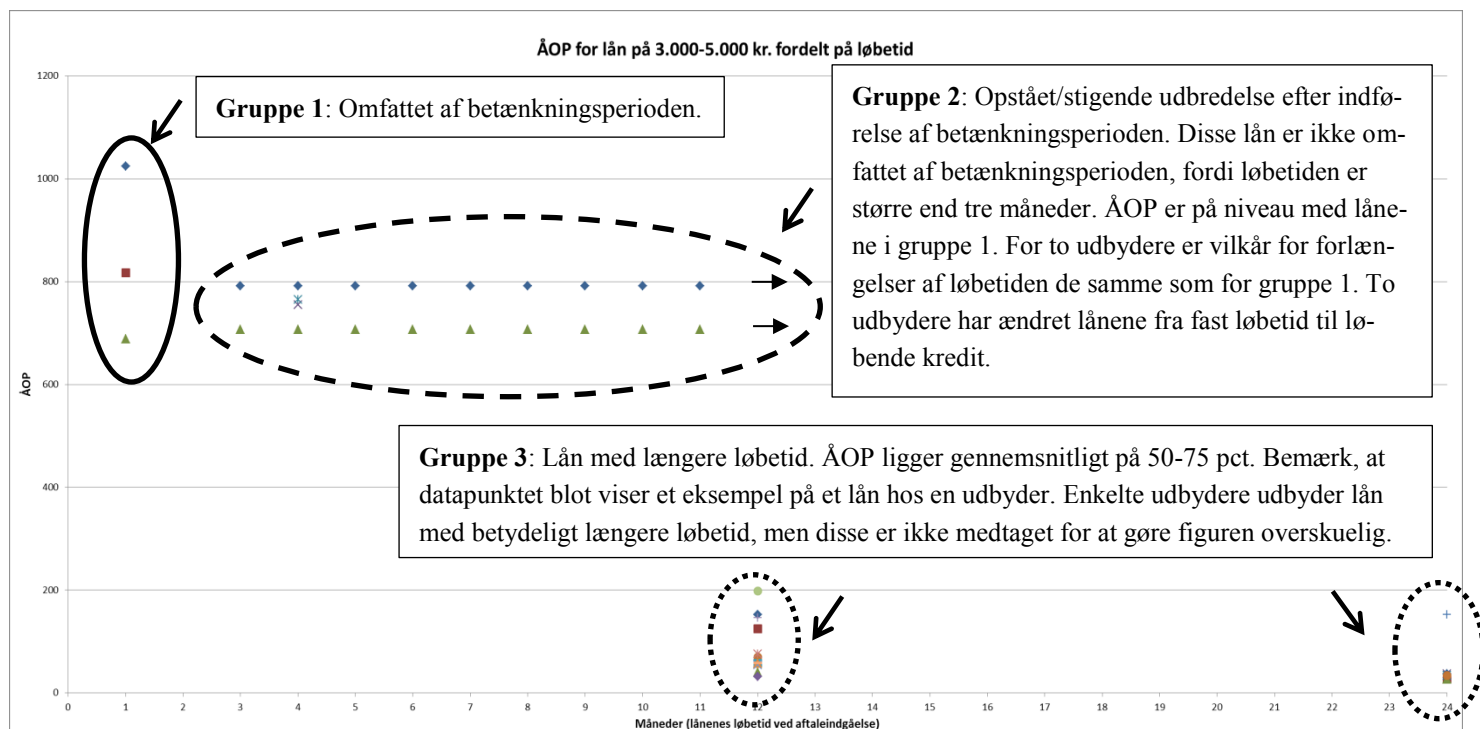
Der er ikke kendskab til statistik el. data, som beskriver markedet for kortfristede forbrugslån i sin helhed. Der er derfor gennemført en afsøgning af hjemmesider i december 2017. Analysen peger på, at der i øjeblikket er fire aktører, der tilbyder lån, der falder ind under ovenstående definition, og hvor der således er tilknyttet betækningsperiode. Til sammenligning er der fundet 35 aktører, der tilbyder lignende lån, men som ikke er omfattet af en betækningsperiode. Disse 35 aktører omfatter både tidligere udbydere af kortfristede forbrugslån, der har ændret deres produkt efter indførelse af betækningsperioden, samt større forbrugslåns- og leasingselskaber, der typisk sælger længerevarende forbrugslån med lavere ÅOP.

Nogle af de nye forbrugslån, der er kommet til efter indførelsen af betækningsperioden, minder mere om en kassekredit i en bank end et traditionelt forbrugslån med et på forhånd fastlagt afdragsforløb. Konkret er nogle af disse lån således kendetegnet ved, at afdrag kan udskydes, og lånebeløbet forhøjes. De månedlige kreditomkostninger (og dermed ÅOP) er imidlertid langt højere end for en normal kassekredit i en bank.

En skematisk oversigt over udbuddet af mindre forbrugslån fremgår af figur 1. Den tidligere nævnte kortlægning af kviklån fra 2015 (og betækningsperioden) omfattede de lån, der lå i gruppe 1, mens de nye – konkurrerende – låntyper, som ikke er omfattet af betækningsperioden er gruppe 2. Disse sidstnævnte lån fandtes typisk ikke, før betækningsperioden blev indført.

Endelig er der en tredje gruppe lån med i figuren, som har lavere ÅOP end de øvrige og med længere løbetid. Disse låntyper er ikke omfattet af betækningsperioden, men eksisterede i mange tilfælde også før, den blev indført.

Figur 1 – oversigt over forbrugslån på dagens forbrugslånemarked i lyset af indførelsen af betækningsperioden

Kilde: Dataindsamling via hjemmesider – gennemført december 2017.

Det er vanskeligt at opgøre udlånene i de tre grupper. Samtlige lån i grupperne er såkaldte *blankoforbrugslån*, dvs. forbrugslån, der ikke er tilknyttet et konto- og kreditkort, og hvor der ikke stilles sikkerhed eller foretages et underliggende varekøb direkte i tilknytning til optagelsen af lånet (køb på afbetaling). Det totale udlån af blankoforbrugslån, ydet af finansielle og ikke-finansielle selskaber udenfor bank- og realkreditsektoren, udgør omtrent 6,5 mia. kr. i 2017¹. Det skønnes groft, at det totale udlån i gruppe 1 og gruppe 2 udgjorde 0,6-0,8 mia. kr. i 2017.²

Lånene i gruppe 1 udgør i dag en meget lille andel af det samlede forbrugslånemarked. En udbyder, der fortsat udbyder forbrugslån i gruppe 1, har meddelt styrelsen, at halvdelen af efterspørgslen forsvandt efter indførelse af betækningsperioden, og det er aktørens vurdering, at efterspørgslen i stedet efterkommes med lån i gruppe 2 og 3.

¹ Jf. Danmarks Statistik, statistikbanken, tabel MPK30. Statistikken dækker finansielle og ikke-finansielle selskaber, der ikke er et penge- eller realkreditinstitut. Forbrugslån optaget i banken er således ikke medregnet.

² Dette er baseret på rente- og gebyrindtægter fra årsregnskaber for 2016 samt dataindsamling fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens analyse af kviklånemarkedet i 2014/15 og Forbrugerombudsmandens indberetningsordning for kortfristede forbrugslån.

Der er således tale om en meget lille andel af forbrugslånemarkedet, der i dag er omfattet af betækningsperioden.

Det fremgik af analysen fra 2015, at de samlede rente- og gebyrindtægter for alle lån i gruppe 1 var omtrent 140 mio. kr. i 2014. Heraf havde den største aktør en markedsandel på omtrent 70 pct. Årsregnskaber fra denne virksomhed viser, at rente- og gebyrindtægterne i 2016 var nået op på 262 mio. kr. Det peger på, at der har været en betydelig vækst i markedet for forbrugslån med relativt høj ÅOP fra 2014 til 2016.

Fortsatte udfordringer ved nye og eksisterende låntyper på markedet

Låntypen i gruppe 2 samt nogle af lånene i gruppe 3 er kommet til efter indførelsen af betækningsperioden. De nye låntyper kan blandt andet ses som en konsekvens af, at markedets aktører ikke ønsker at være omfattet af betækningsperioden. Markedets største udbyder er fx ophørt med at udbyde lån i gruppe 1 (som er omfattet af betækningsperioden) til fordel for lån i gruppe 2 og 3.

Det fremgik af analysen fra 2015, at lån med karakteristika som dem i gruppe 1, er kendetegnet ved en høj rate for mislighold og store fortjenester på forlængelser. Disse lån har typisk en løbetid på én måned. Når lånets løbetid er én måned, har låntageren kun en enkelt måned til at spare den fulde tilbagebetaling sammen (eller finde anden finansiering), hvorfor mange lån misligholdes eller forlænges, når de 30 dage er gået.

De nye lån i gruppe 2 løber i mere end tre måneder. Det trækker isoleret set i retning af en lavere sandsynlighed for, at lånet formelt misligholdes, fordi der er længere tid til at finde penge til tilbagebetalingen. Fx har markedet største aktør meddelt styrelsen, at misligholdelsesraten i dag er 5-7 pct. af de udstedte lån, hvilket er lavere end den samlede misligholdelsesrate for lånene i gruppe 1 i den nævnte analyse af kviklånemarkedet fra 2015.³

Den lavere rate for mislighold skal dog ses i sammenhæng med, at de månedlige kreditomkostninger fortsat er på samme niveau som lånene i gruppe 1. De rente- og gebyromkostninger, som en låntager i dag vil betale for et lån i gruppe 2 (hvis låntageren har lånet i tre måneder), svarer nogenlunde til de samlede rente- og gebyromkostninger, som en låntager vil betale for at optage et lån i gruppe 1 og forlænge det to gange (så lånet varer tre måneder). Analysen fra 2015 viste, at 20-50 pct. af lånene i gruppe 1 blev forlænget.

Før betækningsperiodens indførelse krævede det en kontakt til udbyderen, hvis låntageren ønskede at forlænge løbetiden på et kortfristet forbrugslån i en eller to

³ I analysen blev beregnet flere mål for mislighold, fordi der løbende tilskrives rykkergebyrer, når lånene misligholdes i en, to og tre uger. Mere end hvert fjerde kviklån blev misligholdt i mere end 30 dage (hvilket minimum medfører tre rykkergebyrer á 100 kr.), mens omtrent 14 pct. blev sendt til inkasso.

måneder. I dag løber lånene i gruppe 2 automatisk i flere måneder, hvorfor lånene ikke er omfattet af betækningsperioden ved lånenes udstedelse.

Flere lån i gruppe 2 fungerer som løbende kreditter, hvor de månedlige betalinger som udgangspunkt består af de månedlige kreditomkostninger, og hvor låntageren selv afgør de månedlige afdrag på lånet. Disse kreditter kan derfor løbe i flere måneder, hvorfor andelen af misligholdte lån formentligt er noget lavere end for lånene i gruppe 1. Det betyder dog samtidig, at de samlede kreditomkostninger for det enkelte lån i gruppe 2 er høje, når lånene på den måde løber i længere tid.

For at illustrere forskelle og ligheder er der nedenfor i boks 1 gengivet to eksempler på kreditomkostningerne ved lån i hhv. gruppe 1 og gruppe 2. De to eksempler tager udgangspunkt i oplysninger fra to udbyderes hjemmesider.

I eksemplet lånes 7.000 kr. For lånet i gruppe 1 forlænges lånet to gange, så den samlede tilbagebetalingstid bliver tre måneder. Den samlede kreditomkostning for de tre måneder bliver 3.885 kr. For lånet i gruppe 2 bliver den samlede kreditomkostning på 4.200 kr. ved en løbetid på tre måneder.

Eksemplet illustrer, at kreditomkostningen for lån i gruppe 2 (som ikke er omfattet af betækningsperioden) sagtens kan være på niveau med lån i gruppe 1, som er omfattet af betækningsperioden.

Som det fremgår af notatet, dækker betækningsperioden i dag en meget lille andel af forbrugslånsmarkedet. Det skyldes bl.a., at der i kølvandet på indførelsen af betækningsperioden er indført nye låntyper, der falder uden for den formelle definition af *kortfristede forbrugslån*, som betækningsperioden er bygget op på, men for så vidt angår ÅOP er sammenlignelige med kortfristede forbrugslån. Forbrugerne kan således fortsat tage lån med en meget høj ÅOP, uden at betækningsperioden aktiveres.

Boks 1 – Eksempel på kreditomkostninger ved lån i gruppe 1 (omfattet af betækningsperiode) og gruppe 2 (ikke omfattet af betækningsperiode)

Eksempel på lån i gruppe 2 (ikke omfattet af betækningsperioden)					
Måned (løbetid)	0	1	2	3	
Lånebeløb	7.000 kr.	-	-	-	
Kreditomkostninger		1.400 kr.	1.400 kr.	1.400 kr.	
Tilbagebetaling af hovedstol				7.000 kr.	
Samlede kreditomkostninger					4.200 kr. for tre måneder
Eksempel på lån i gruppe 1 (omfattet af betækningsperiode)					
Måned (løbetid)	0	1	2	3	
Lånebeløb	7.000 kr.	-	-	-	
Kreditomkostninger		1.295 kr.	1.295 kr.	1.295 kr.	
Tilbagebetaling af hovedstol				7.000 kr.	
Samlede kreditomkostninger					3.885 kr. for tre måneder
Begge lån kan indfries efter 30 dage ved betaling af lånebeløb (7.000 kr.) og 30 dages kreditomkostning. Hvis låntageren for gruppe 1 lånet ikke kan tilbagebetale lånebeløb plus kreditomkostninger efter 30 dage, så skal låntageren tage kontakt til udbyderen og anmode om en måneds forlængelse. I så fald skal låntageren kun afholde kreditomkostningen for den første måned (her 1.295 kr.). Det samme sker næste måned, hvis låntageren heller ikke har råd til tilbagebetaling her. Det fremgik af analysen fra 2015, at 20-50 pct. af denne type lån forlænges. Dette tal kan være undervurderet, fordi nogle udbydere ikke formelt forlænger lånene, men i stedet indgår en afdragsordning med låntageren eller erstatter lånene med nye lån. Hvis låntageren for gruppe 2 lånet kun betaler én måneds kreditomkostninger, så løber lånet automatisk videre til næste måned. Bemærk, at lånet i gruppe 2 ikke har en fast afdragsprofil, men i stedet fungerer som en form for løbende kredit. Dvs. det er i eksemplet forudsat, at låntageren tilbagebetaler lånet over tre måneder, men lånet kan løbe i flere måneder, hvis låntageren blot afholder de månedlige kreditomkostninger (20 pct. af aktuelt udestående, her beregnet som 20 pct. af 7.000 kr., dvs. 1.400 kr. om måneden).					

Kilde: Indsamlet af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen januar 2018 på to udbyderes hjemmesider..

Note: Det er i regneeksemplet for gruppe 2 lånet (øverst) forudsat, at låntageren kun betaler kreditomkostninger i de første to måneder og derefter kreditomkostning plus tilbagebetaling af hovedstol i tredje måned. Alternativt kunne låntageren løbende havde afdraget over tre måneder (2.333,33 kr. om måneden). Det ville have sænket de samlede kreditomkostninger til 2.800 kr. Det ville dog kræve, at låntageren kunne betale renter og afdrag på 3.000-4.000 kr. hver måned i tre måneder.